

Voortijdig schoolverlaters

Citation for published version (APA):

Meng, C., & Sijbers, E. (2016). *Voortijdig schoolverlaters*. ROA. ROA Fact Sheets No. 003
<https://doi.org/10.26481/umarof.2016003>

Document status and date:

Published: 01/01/2016

DOI:

[10.26481/umarof.2016003](https://doi.org/10.26481/umarof.2016003)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Voortijdig schoolverlaters

ROA Fact Sheet

ROA-F-2016/3

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt | ROA
Research Centre For Education and the Labour Market | ROA

1. Inleiding

Voortijdig schoolverlaters (vsv'ers) zijn jongeren die van school gaan zonder een diploma dat hen voldoende kansen biedt op de arbeidsmarkt. Voor een kans op de arbeidsmarkt is een startkwalificatie vereist, oftewel een diploma op het niveau van havo/vwo, mbo niveau 2 of hoger. Jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten, hebben een slechter arbeidsperspectief, een verhoogde kans op criminaliteit en een verhoogde kans op sociale problemen. Gezien de hoge private en maatschappelijke kosten voortvloeiend uit een gebrekkige integratie van deze groep jongeren in de arbeidsmarkt, is het belangrijk om inzicht te krijgen in wat deze groep jongeren kenmerkt.

De gepresenteerde resultaten zijn gebaseerd op vragenlijsten die in het najaar van 2015 zijn afgenomen onder 1.044 voortijdig schoolverlaters. Dit zijn jongeren die in het schooljaar van 2013/2014 met hun opleiding zijn gestopt (vmbo, avo of mbo)¹ en op dat moment jonger dan 23 jaar waren. Deze vragenlijst is een onderdeel van de jaarlijkse schoolverlatersenquête van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA).

Achtergrondkenmerken respondenten

In eerste instantie bespreken we een enkele achtergrondkenmerken van de respondenten. Een uitgebreide weergave van alle kenmerken staat in tabel B1 in de bijlage. Hiermee bieden we een beeld van de jongeren die aan de enquête deelgenomen hebben en over welke we in de navolgende paragrafen uitspraken doen.

Opleidingskenmerken

Meer dan de helft van de respondenten is gestopt met hun opleiding op mbo 3/4 niveau (52%), en daarnaast komt een relatief groot deel af van een opleiding op mbo 1/2 niveau (37%). De overige 13% stopte met hun middelbare opleiding, waarvan 7% met het vmbo en 6% met het avo.

Van alle vsv'ers deed 1/3^e een opleiding in de sector economie, een kwart een opleiding in de sector techniek en een ander kwart een opleiding in de sector gezondheidszorg. De vsv'ers volgden het minst vaak een opleiding in de sector landbouw, en ook gedrag en maatschappij scoort laag. Binnen het vmbo volgde iets meer dan de helft de theoretische leerweg.

De regio waarin de opleiding is gevolgd is het vaakst regio west onder de respondenten (44%), en het minst vaak regio noord (11%).

Leeftijd en geslacht

In totaal is de gemiddelde leeftijd op moment van enquête (ongeveer anderhalf jaar na verlaten van de opleiding) van de respondenten 20 jaar. Respondenten die gestopt zijn met een middelbare schoolopleiding zijn iets jonger: voor avo-

gediplomeerden 18 jaar en voor vmbo-gediplomeerden 17 jaar. Dit betekent dat deze groep respondenten gestopt is met de opleiding ondanks dat de kwalificatieplicht voor hen nog van kracht was.

De verdeling man vrouw gaat aardig gelijk op: van alle respondenten is 49% man en 51% vrouw. Bij de respondenten van de avo zijn er meer vrouwen dan mannen (55% tegenover 45%). Net zoals bij mbo niveau 3/4 (54% tegenover 46%). Bij het mbo niveau 1/2 zijn er echter iets meer mannen dan vrouwen (54% tegenover 46%).

Etniciteit

De meeste respondenten zijn autochtoon (76%). Met name onder de respondenten van de avo is het aandeel autochtonen hoog (77%). Bij het vmbo ligt dit aandeel iets lager (55%).

Thuisituatie

Ongeveer de helft van de respondenten komen uit een tweeouder gezin (51%). Respondenten uit een eenouder gezin komt relatief het vaakst voor bij het vmbo (38%), en zelfstandig wonen het meest bij het mbo 1/2 (13%).

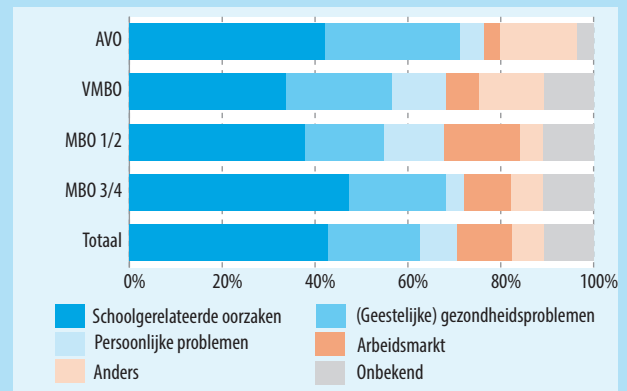
De spreektaal met de ouders is op alle niveau's (bijna) altijd Nederlands (71%). Het opleidingsniveau van de ouders is het vaakst middelbaar beroepsonderwijs, waarbij onder respondenten van de avo de ouders het vaakst hoger zijn opgeleid. 5% van de respondenten heeft een of meer kinderen.

2. Belangrijksteredenen omtestoppen

Aan de respondenten is gevraagd wat de *belangrijkste* reden voor het voortijdig verlaten van de opleiding is geweest. Deze staat per opleidingsniveau weergegeven in Figuur 1. De onderliggende redenen staan per opleidingsniveau weergegeven in Bijlage 2.

Figuur 1

Belangrijkste reden voor voortijdige uitval, per opleidingsniveau

¹ Jongeren die na afronding van een vmbo- of mbo niveau 1 opleiding het onderwijs verlaten worden in dit Factsheet niet nader besproken. Voor resultaten met betrekking tot deze groep voortijdig schoolverlaters, zie ROA, Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2015.

Schoolgerelateerd

Net als voorgaande jaren is een schoolgerelateerde oorzaak het vaakst genoemd als belangrijkste reden voor het voortijdig verlaten van de opleiding. Van alle respondenten geeft 43% dit aan als de belangrijkste reden, waarbij dit het vaakst voorkomt op mbo 3/4 (47%) en het minst vaak bij het vmbo (34%).

Wanneer er naar de onderliggende verschillende schoolgerelateerde redenen voor het voortijdig beeëindigen van de opleiding gekeken wordt, komt 'de opleiding was inhoudelijk (toch) niet wat ik wilde' het vaakst voor (13%). Vooral bij het mbo 3/4 wordt deze relatief vaak genoemd (20%). Daarnaast wordt 'de opleiding was te moeilijk/gezakt voor het eindexamen' en 'problemen op de leerplek/stage (bijv. ontslag)'. Vorig jaar stond 'problemen op de leerplek/stage (bijv. ontslag)' een stuk lager op de rangorde van meest genoemde redenen, en 'de opleiding was slecht georganiseerd' veel hoger.

De reden 'de opleiding was te moeilijk/gezakt voor het eindexamen' komt het vaakst voor bij respondenten van het avo (21%), en veel minder bij respondenten van de overige opleidingsniveau's (5% of 6%). Verder komt 'wilde van opleiding of school wisselen' vaker voor bij het avo en vmbo dan bij het mbo.

(Geestelijke) gezondheidsklachten

Tevens net zoals voorgaande jaren staan (geestelijke) gezondheidsklachten op de tweede plek als reden voor het voortijdige uitval. Van alle respondenten geeft 20% dit aan als de belangrijkste reden, waarbij dit het meeste voorkomt op het avo (29%), gevolgd door het vmbo (23%), mbo 3/4 (21%) en mbo 1/2 (17%).

Onder (geestelijke) gezondheidsklachten vallen zowel fysieke gezondheidsproblemen als verslavingsproblemen en psychische problemen. Hiervan komt psychische problemen het vaakst voor (14%). Deze komt relatief het vaakst voor bij het avo (21%), gevolgd door het vmbo (16%), mbo 3/4 (15%) en mbo 1/2 (11%).

Fysieke gezondheidsproblemen, zoals een ziekte of handicap, komt in in 6% van de gevallen voor, waarbij ook deze relatief het vaakst genoemd wordt op het avo (8%), gevolgd door het vmbo (6%) en mbo 1/2 (6%), en het minst bij het mbo 3/4 (5%).

Verslavingsproblemen komen relatief weinig voor: Slechts in 1% van de gevallen wordt deze als de meest belangrijke reden voor het voortijdig verlaten van de opleiding genoemd.

Arbeidsmarkt

Op de derde plaats komt de arbeidsmarkt als belangrijkste reden voor het voortijdig verlaten van de opleiding. In totaal geeft 12% aan dat de arbeidsmarkt de belangrijkste reden was om de opleiding voortijdig te verlaten, wat hiermee iets hoger ligt dan de 9% die dit aangaf in 2013/2014. Dit zou op een verbetering op de arbeidsmarkt kunnen duiden welke de kansen voor voortijdig schoolverlaters verhoogd om werk te vinden wat jongeren makkelijker ertoe zal kunnen verleiden om het onderwijs zonder diploma te verlaten.

Arbeidsmarkt als reden wordt vaker genoemd bij het vervolgonderwijs mbo 1/2 (16%) en mbo 3/4 (10%) dan bij het middelbare onderwijs vmbo (7%) en avo (4%). Daarbij lijkt de de pull-factor van de arbeidsmarkt sterker een rol te spelen dan de push factor: 9% van de respondenten geeft aan dat ze liever wilden gaan werken, tegenover 3% die aangeeft een inkomen nodig te hebben gehad en daarom te zijn gaan werken.

Persoonlijke problemen

Daarnaast is bij 8% van de respondenten de belangrijkste reden voor het voortijdig verlaten van de opleiding persoonlijke problemen. Bij het MBO 1/2 (13%) en vmbo (11%) wordt dit vaker genoemd dan bij het avo (5%) en mbo 3/4 (4%).

Onder persoonlijke problemen wordt relatie- en gezinsproblemen (b.v.scheiding van ouders) het vaakst genoemd (5%), gevolgd door zwangerschap (2%) en school in combinatie met zorg voor kinderen en/of andere familieleden (1%) en in aanraking komen met justitie (1%). Relatie- en gezinsproblemen komt het vaakst voor bij het vmbo en het mbo 1/2 (7%), en zwangerschap bij het mbo 1/2 (4%).

Anders/Onbekend

Tot slot heeft in totaal 7% van de respondenten 'anders' ingevuld als de belangrijkste reden om de opleiding voortijdig te verlaten. Vooral bij het avo (17%) en het vmbo (14%) vinden veel respondenten de belangrijkste reden van hun uitval niet in de bestaande categorieën passen. Ook heeft in totaal 11% geen belangrijkste reden doorgegeven, waardoor deze onbekend blijft.

3. Vroege signalen bij uitval

Er zijn een aantal indicatoren die als een vroeg signaal bij voortijdige uitval gezien kunnen worden. Aan de vsv'ers zijn een aantal vragen gesteld om deze vroege signalen te herkennen.

Praten over de beslissing

Het meest duidelijke vroege signaal bij uitval is het praten over de beslissing om voortijdig met de opleiding te stoppen. In Tabel 1 is per opleidingsniveau weergegeven of de respondenten met iemand gesproken hebben over de keuze om met de opleiding te stoppen, en zo ja met wie. Bij verreweg de meeste respondenten is dit vroege signaal van uitval aanwezig geweest: In totaal geeft 85% aan met iemand te hebben gesproken. Van de respondenten die aangeven met niemand hun plannen om te stoppen met de opleiding besproken te hebben, zijn de meeste afkomstig van het mbo 1/2 (18%).

Wanneer er met iemand gesproken is, geeft 71% aan (onder andere) met zijn of haar ouders gesproken te hebben over de keuze om te stoppen. Hierbij praten avo respondenten het vaakst met de ouders (87%), en mbo 1/2 respondenten het minst (65%).

Ook geeft meer dan de helft aan (54%) dat ze (onder andere) met leraren en/of mentoren hebben gesproken over het voornemen om te stoppen. Ook hier is het aandeel onder avo respondenten het hoogst (60%), maar dit keer onder vmbo respondenten het laagst (47%). De gemiddelde leeftijd van respondenten uit het vmbo is 17 jaar (zie bijlage B1), waardoor deze respondenten nog onder de kwalificatieplicht vallen. Het is zorgwekkend dat hierbij minder dan de helft aangeeft met iemand van school gesproken te hebben.

Daarnaast geeft 22% aan met iemand uit het gezin of vrienden gesproken te hebben over de keuze om met de opleiding te stoppen. Dit is wederom het hoogste bij avo respondenten (31%), en het laagst bij vmbo respondenten (7%).

Aangeboden hulp

Dat de respondent heeft laten blijken met de opleiding te willen stoppen, hoeft niet te betekenen dat er ook geprobeerd is om uitval te voorkomen of een andere vorm van hulp is geboden. Daarom is aan de vsv's gevraagd of ze hulp ervaren hebben om de voortijdige uitval te voorkomen. In Tabel 2 is te zien dat in totaal 66% aangeeft dat iemand ze heeft geprobeerd te helpen, tegenover 33% die aangeeft dat niemand ze geholpen hebben. Hoewel een op de drie nog steeds hoog is, is dit aandeel lager dan in 2013/2014, waar nog 47% aangaf door niemand geholpen te zijn geworden.

Over de opleidingsniveaus verdeeld heeft 61% (mbo 1/2) tot 76% (avo) het idee door iemand geholpen te zijn. Desondanks geeft 39% van de mbo 1/2 gediplomeerden aan door niemand te zijn geholpen.

Bekeken per reden van uitval, is te zien dat degene waarbij (geestelijke) gezondheidsklachten de belangrijkste reden voor het voortijdig verlaten van de opleiding was het meest geholpen zijn (74%). De categorie 'anders' heeft de minste hulp ervaren, waarbij een kleine helft door niemand is geholpen om de voortijdige uitval te voorkomen.

Bijna de helft van de respondenten die aangeeft met niemand te hebben gesproken, geeft ook aan dat ze denken dat niemand probeerde te helpen (47%). Dit is een indicatie dat praten met iemand over de keuze om de opleiding te verlaten een belangrijkste stap is om ook hulp te krijgen. Echter, van de respondenten die aangeven met iemand te hebben gesproken over hun voortijdige uitval geeft slechts twee derde aan (68%) dat ze door de school of andere instanties geholpen zijn. Dit betekent dat een derde, ondanks met iemand erover gesproken te hebben, geen hulp van school of andere instanties hebben ervaren. Wanneer er gekeken wordt met wie deze jongeren gesproken hebben, is te zien dat deze jongeren vooral met hun ouders of andere gezinsleden en/of vrienden gesproken hebben. Dit kan erop wijzen dat het bespreken van de voortijdige uitval binnen de privékring er niet altijd toe leidt dat deze privékring de school hiervan op de hoogte stelt.

Daarnaast lijkt de school zelf ook niet altijd effectief te zijn in het helpen van de jongeren: Van degene die aangeven door niemand geholpen te zijn, heeft desondanks 22% met een leraar of mentor gesproken. Of hierbij geen hulp

geboden is of de jongere dit niet als zodanig ervaren heeft is de vraag, maar het blijft zeker een punt van aandacht.

4. Huidige bezigheid

Om een indicatie te krijgen van waar de respondenten terecht zijn gekomen, is er gekeken naar de huidige situatie.

Belangrijkste bezigheid

Op het enquêtemoment is er gekeken naar de belangrijkste bezigheid van de respondent. Van alle vsv's is ongeveer een derde (36%) werkzaam en nog eens een derde met een opleiding bezig (30%). Daarnaast geeft 11% aan werkloos te zijn, 9% met een combinatie van werken/leren bezig te zijn en 14% geeft een andere bezigheid aan.

Van de AVO respondenten keert het grootste gedeelte terug in het onderwijs: maar liefst 72% van de vsv's is hier op moment van enquête weer met een studie bezig. Ook meer dan de helft van de vmbo respondenten (58%) is weer terug in het onderwijs. In het mbo, en met name niveau 1/2, is juist het grote deel anderhalf jaar later aan het werk (42%) (37% mbo 3/4). Een combinatie van werken en leren komt het vaakst voor bij het mbo 3/4. De verlaters van mbo 1/2 zijn relatief het vaakst werkloos (16%).

Van de vsv's die de arbeidsmarkt als belangrijkste reden voor het voortijdig verlaten van de opleiding aangaven, is driekwart op enquêtemoment aan het werk (75%), en zijn ook relatief de minste respondenten weer met een studie bezig (6%). Bij de jongeren die hun opleiding voortijdig verlaten hebben vanwege persoonlijke problemen vinden we relatief de meeste werklozen (28%). Het is mogelijk dat de persoonlijke problemen bij deze groep nog steeds spelen, en deze naast de mogelijkheid tot het volgen van een opleiding ook de mogelijkheid tot werken belemmeren.

5. Toekomstplannen

Naast het in kaart brengen van de huidige werkzaamheden is aan de respondenten gevraagd naar wat hun plannen in de toekomst nog zijn, en dan met name of ze van plan zijn om nog een opleiding te gaan volgen. Hierbij worden jongeren die op enquêtemoment in het onderwijs zitten buiten beschouwing gelaten.

Opleidingsplannen

In totaal is 75% van de vsv's van plan om op een later tijdstip nog een opleiding te gaan volgen, maar hiervan heeft slechts 14%-punt zich al ingeschreven voor een opleiding (zie Tabel 4). De overige 61%-punt is het wel van plan, maar weet nog niet welke opleiding of wanneer. Tevens is een kwart van de vsv's helemaal niet meer van plan om een opleiding te gaan volgen.

Bij de respondenten van de avo liggen de meeste plannen om weer te gaan leren: Hiervan heeft 30% zich alweer ingeschreven voor een opleiding, en wil 62% zonder concrete

Tabel 1

Met wie heb je gesproken over je keuze om met de opleiding te stoppen? (meerdere antwoorden mogelijk)(%)

	AVO	VMBO	MBO 1/2	MBO 3/4	Totaal
Niemand	7	15	18	13	15
Iemand	93	85	82	87	85
Ouders	87	68	65	74	71
Gezin, vrienden	31	7	14	29	22
Leraren, mentor	60	47	49	58	54

Tabel 2

Wie heeft je geprobeerd te helpen om de voortijdige uitval te voorkomen? (%)

	Iemand (school of andere instantie)	Niemand (school noch andere instanties)	Totaal
Totaal	66	33	100
Opleidingsniveau			
AVO	76	24	100
VMBO	72	28	100
MBO 1/2	61	39	100
MBO 3/4	69	31	100
VSV reden			
Schoolgerelateerde oorzaken	67	33	100
(geestelijke) gezondheidsklachten	74	26	100
Persoonlijke problemen	64	36	100
Arbeidsmarkt	61	38	100
Anders	53	47	100
Met wie gesproken			
Niemand	53	47	100
Iemand	68	32	100
Ouders	69	31	100
Gezin, vrienden	75	25	100
Leraren, mentor	78	22	100

Tabel 3

Belangrijkste bezigheid op enquetemoment (%)

	Werk	Studie	Combinatie werken/ leren	Werk- loos	Anders	Totaal
Totaal	36	30	9	11	14	100
Opleidingsniveau						
AVO	10	72	3	4	16	100
VMBO	17	58	5	9	21	100
MBO 1/2	42	17	8	16	33	100
MBO 3/4	37	33	11	8	20	100
Belangrijkste reden voortijdige uitval						
Schoolgerelateerde oorzaken	34	39	12	10	15	100
(Geestelijke) gezondheidsklachten	16	29	4	12	50	100
Persoonlijke problemen	27	27	4	28	42	100
Arbeidsmarkt	75	6	9	3	10	100
Anders	37	40	3	11	20	100
Onbekend	35	26	10	11	29	100

Tabel 4

Van plan om op een later tijdstip nog opleiding te gaan volgen?

	AVO	VMBO	MBO 1/2	MBO 3/4	Totaal
Ja, alweer ingeschreven bij een opleiding	30	22	11	16	14
Ja, maar ik weet nog niet welke opleiding of wanneer	62	54	58	64	61
Nee	8	24	31	21	25
Totaal	100	100	100	100	100

Tabel 5

Wat houdt je tegen om met een nieuwe opleiding te beginnen? (meerdere antwoorden mogelijk)(%)

	AVO	VMBO	MBO 1/2	MBO 3/4	Totaal
ik weet niet welke opleidingen er zijn	9	18	12	9	11
de opleiding die ik wil doen heeft geen plek meer vrij	3	3	4	2	3
de opleiding die ik wil doen is te ver weg	4	0	4	2	3
ik voldoe niet aan de minimale eisen om met de opleiding te beginnen	22	17	15	12	14
ik moet nog wachten omdat dit slechts op een beperkt aantal momenten kan	12	0	4	7	5
de kosten zijn te hoog	7	20	27	27	26
ik kan via mijn werk verder leren	4	11	7	10	8
ik heb geen verdere studie nodig	8	1	3	6	5
ik wil me door middel van cursussen verder ontwikkelen	11	8	13	15	14
dat wil ik wel maar het is niet mogelijk vanwege persoonlijke omstandigheden	22	20	26	20	23
nee, ik heb geen zin meer in het onderwijs	11	17	21	18	19
Anders	50	42	28	33	32

plannen desondanks graag weer een opleiding volgen. Bij het vmbo heeft 22% zich alweer ingeschreven voor een opleiding, en ligt er bij 54% wel plannen om opnieuw te gaan leren. Bij het mbo ligt de behoefte om op een later tijdstip nog een opleiding te gaan volgen een stuk lager: hierbij heeft 11% (mbo 1/2) en 16% (mbo 3/4) zich ingeschreven, en ligt er bij respectievelijk 58% en 64% wel plannen maar nog geen concrete. Vooral bij het mbo 1/2 is een relatief groot gedeelte (31%) dat niet nog van plan is om een opleiding te gaan volgen.

Afremmende factoren

Aan de respondenten die zich nog niet ingeschreven hebben voor een nieuwe opleiding is eveneens gevraagd welke factoren hun tegenhouden om met een nieuwe opleiding te beginnen (zie Tabel 5). De meest genoemde reden (buiten de 'anders' categorie) was te hoge kosten (26%), wat vooral door mbo respondenten aangegeven werd (27%). De tweede meest genoemde reden is dat ze het wel willen, maar niet mogelijk is vanwege persoonlijke omstandigheden (23%). Deze komt het meest voor bij het mbo 1/2 (26%).

Per opleidingsniveau is te zien dat bij respondenten van de avo het niet voldoen aan de minimale eisen om met de opleiding te mogen beginnen relatief vaak voorkomt (22%). Ook het nog moeten wachten omdat de opleiding slechts op een beperkt aantal momenten gestart kan worden komt relatief veel voor bij het avo (12%). Niet weten welke opleidingen er zijn speelt relatief het meest bij het vmbo (18%). Bij het mbo is te zien dat de te hoge kosten (27%), ontwikkelen door middel van cursussen (mbo 3/4, 15%) en persoonlijke omstandigheden (mbo 1/2, 26%) relatief vaak genoemd worden.

Stimulerende factoren

Daarnaast is gevraagd welke factoren stimulerend zouden werken om een nieuwe opleiding te beginnen (Tabel 6). In lijn met de redenen wat hen terughoudt, wordt financiële steun het meest gewenst: In totaal geeft 34% aan dat financiële steun van de gemeente en 33% het krijgen van studiefinanciering hun zou stimuleren om met een nieuwe opleiding te beginnen. Het krijgen van studiefinanciering wordt hierbij het vaakst genoemd onder avo respondenten (42%), het krijgen van financiële steun vanuit de gemeente bij vmbo en mbo 3/4 respondenten (beide 35%).

Ook het kunnen volgen van de opleiding naast hun huidige baan is een veel voorkomende stimulans voor de vsv'ers: in totaal geeft 30% aan dat dit hun zou stimuleren met een nieuwe opleiding te beginnen. Het meeste wordt dit genoemd bij het mbo 3/4 (37%) en mbo 1/2 (25%).

Hulp bij de studiekeuze wordt in totaal in 23% van de gevallen genoemd, maar komt relatief veel voor bij avo-respondenten (31%). Op korte termijn kunnen beginnen wordt in totaal door 11% genoemd, waarvan relatief veel mbo 1/2 respondenten dit aangeven (14%).

6. Spijt achteraf

Tot slot is aan de respondenten gevraagd of ze achteraf bezien spijt hebben van hun keuze om de opleiding voortijdig de verlaten. In Tabel 7 staat de spijt achteraf per opleidingsniveau weergegeven, in Tabel 8 per belangrijkste reden van de uitval.

Spijt naar opleidingsniveau

In totaal geeft meer dan de helft (55%) aan geen spijt te hebben van de keuze om met de opleiding te stoppen. Een derde geeft aan wel spijt te hebben, maar heeft het gevoel dat ze toentertijd geen andere optie hadden (34%). Daarnaast geeft ongeveer 1 op de 10 aan (11%) dat ze spijt hebben en als ze de keuze opnieuw konden maken dit niet meer deden.

Het minste spijt hebben respondenten van het avo (67% heeft geen spijt). Destijds geen andere keus te hebben dan te stoppen wordt het meest aangegeven door respondenten van het mbo 1/2 (41%), net zoals het achteraf bezien anders willen doen (15%).

Spijt naar reden uitval

In Tabel 8 is het aandeel respondenten dat achteraf gezien spijt heeft over het voortijdige verlaten van de opleiding uiteen gezet naar de belangrijkste reden voor het voortijdige uitval. Hier is zichtbaar dat degene die hun opleiding voortijdig verlieten vanwege arbeidsmarkt redenen het minst spijt hebben: Hier heeft 70% geen spijt dat ze uitgevallen zijn. De respondenten met (geestelijke) gezondheidsklachten en persoonlijke problemen als reden voor hun uitval hebben in verhouding het meeste spijt: Hier heeft slechts 39% (persoonlijke problemen) en 38% (gezondheidsklachten) geen spijt.

De respondenten die voortijdig uitvielen vanwege schoolgerelateerde redenen hebben ook relatief weinig spijt (41% heeft spijt), en een groot deel geeft aan wel spijt te hebben maar destijds niet anders te kunnen (26%). Tegelijkertijd zijn van alle vsv'ers die achteraf bezien spijt hebben van hun uitval en dit nu niet meer zouden doen het meeste uitgevallen vanwege schoolgerelateerde oorzaken (15%). De respondenten die stopten vanwege (geestelijke) gezondheidsklachten hebben relatief de meeste spijt (62% heeft spijt), waarbij het grootste gedeelte aangeeft wel spijt te hebben maar destijds niets anders te kunnen doen dan stoppen. Uitval vanwege persoonlijke problemen leidt ook tot relatief veel spijt achteraf (61%), waarbij het grootste gedeelte aangeeft destijds niet anders te kunnen. Toch geeft ook hier een relatief groot gedeelte aan (13%) dit nu niet meer te doen.

7. Conclusies

Het voorliggende Factsheet presenteert de kernresultaten uit het onderzoek onder de jongeren die, zonder behalen van een startkwalificatie en op een leeftijd van jonger dan

23, met hun middelbare schoolopleiding stopte. De belangrijkste bevindingen zijn als volgt:

- Net als voorgaande jaren zijn schoolgerelateerde oorzaken het vaakst genoemd als belangrijkste reden voor het voortijdig verlaten van de opleiding. Op de tweede plaats staat (geestelijke) gezondheidsproblemen, op de derde arbeidsmarkt. Het percentage dat de arbeidsmarkt als belangrijkste reden gaf is daarbij gestegen van 9% in 2013/2014 naar 12% in 2015 wat met een verbetering op de arbeidsmarkt kan samenhangen.
- Verreweg de meeste respondenten geven aan met iemand te hebben gesproken over hun voortijdige uitval (85%), maar desondanks heeft eenderde geen hulp van de school of ander instantie ervaren om de uitval te voorkomen. Een deel van deze jongeren heeft vooral met de ouders of met andere familieleden/vrienden gepraat, wat erop wijst dat het sociale netwerk van jongeren niet altijd geschikt is om hulp van de school of andere gespecialiseerde instanties in te schakelen. Desondanks lijkt de school ook niet altijd effectief te zijn in het helpen van de jongeren: Van degene die aangeven door niemand geholpen te zijn, heeft namelijk 22% met een leraar of mentor gesproken.
- Anderhalf jaar na de uitval is 36% van de respondenten aan het werk, 30% aan het studeren en geeft 9% een combinatie van werk en leren aan. Daarnaast is 11% werkloos, en geeft 14% aan een andere belangrijkste bezigheid te hebben. Van de vsv'ers die de arbeidsmarkt als belangrijkste reden voor het voortijdig verlaten van de opleiding aangaven, is driekwart op enquêtemoment aan het werk (75%). Bij de jongeren die hun opleiding voortijdig verlaten hebben vanwege persoonlijke problemen zitten relatief de meeste werklozen (28%).
- In totaal is 75% van de respondenten die op moment van enquête geen opleiding volgen van plan om op een later tijdstip nog een opleiding te gaan volgen, maar hiervan heeft slechts 14%-punt zich al ingeschreven voor een opleiding. De overige 61%-punt weet nog niet wanneer of welke opleiding.
- De hoge kosten van een opleiding (26%) en persoonlijke omstandigheden (23%) worden het vaakst genoemd als belemmerende factoren om (weer) een opleiding te volgen. Als stimulans geeft dan ook 34% financiële steun van de gemeente en 33% studiefinanciering aan. Ook de opleiding naast de huidige baan kunnen volgen is een goede stimulans.
- In totaal heeft 45% van de vsv'ers anderhalf jaar later spijt van hun keuze om met de opleiding te stoppen. Het meeste spijt hebben respondenten van het mbo 1/2 (56% heeft spijt), en het minst de avo respondenten (33% heeft spijt). Degene die hun opleiding voortijdig verlieten vanwege de arbeidsmarkt hebben het minst spijt (30% heeft spijt, en de respondenten met (geestelijke) gezond-

heidsklachten en persoonlijke problemen als reden voor hun uitval hebben in verhouding het meeste spijt (respectievelijk 61% en 62% heeft spijt).

Bijlagen

Tabel B1

Achtergrondkenmerken respondenten

	AVO	VMBO	MBO 1/2	MBO 3/4	Totaal
Totaal	6	7	37	52	100
Sector					
Theoretische leerweg	X	61	0	0	4
landbouw	X	2	6	6	6
techniek	X	10	37	17	24
economie	X	13	36	35	34
gezondheidszorg	X	14	22	26	24
gedrag & maatschappij	x	x	x	16	9
Regio opleiding					
noord	10	6	12	10	11
oost	23	16	24	26	24
west	54	45	39	46	44
zuid	14	33	25	18	21
Gemiddelde leeftijd (jaren)	18	17	20	20	20
Geslacht					
Man	45	50	54	46	49
vrouw	55	50	46	54	51
Etniciteit					
Westerse allochtoon	9	14	7	6	7
Niet-westerse allochtoon	14	30	20	13	17
Autochtoon	77	55	73	81	76
Gezinsamenstelling					
Tweeouders gezin	63	43	49	52	51
Eenouder gezin	20	38	29	27	28
Zelfstandig	9	7	13	11	11
Anders	8	12	10	9	10
Spreektaal ouders					
(bijna) altijd Nederlands	79	56	66	76	71
Nederlands en een andere taal	11	24	12	10	12
(bijna) altijd een andere taal	2	11	8	2	5
N.v.t.	7	9	14	12	12
Opleidingsniveau ouders					
Vader					
Basisonderwijs	3	13	12	4	8
Lager beroepsonderwijs	11	29	28	29	28
Voortgezet onderwijs	8	13	8	6	7
Middelbaar beroepsonderwijs	17	25	35	31	31
Hoger onderwijs	61	21	17	30	27
Moeder					
Basisonderwijs	3	12	9	5	7
Lager beroepsonderwijs	14	31	31	26	27
Voortgezet onderwijs	4	13	9	10	9
Middelbaar beroepsonderwijs	22	32	34	36	34
Hoger onderwijs	58	12	18	24	23
Kinderen					
Ja	1	9	7	3	5
Nee	99	91	93	97	95

Tabel B2

Belangrijkste reden voortijdige uitval

		AVO	VMBO	MBO 1/2	MBO 3/4	Totaal
Schoolgerelateerde oorzaken	De opleiding was te moeilijk/gezakt voor het eindexamen	21	6	6	5	6
	problemen op de leerplek/stage (bijv. ontslag)	0	2	7	6	6
	problemen met leraren/schoolleiding	3	4	4	3	3
	problemen met andere leerlingen	1	4	1	1	1
	Wilde van opleiding of school wisselen	9	9	3	4	4
	Ik voelde me niet veilig op school	0	2	1	0	0
	De opleiding was inhoudelijk (toch) niet wat ik wilde	4	2	6	20	13
	Ik vond het niveau van de opleiding te laag	1	3	3	3	2
	De opleiding was slecht georganiseerd	2	2	4	5	4
	Geen leerplek/stageplek	1	2	5	2	3
Subtotaal		42	34	38	47	43
(Geestelijke) gezondheidsklachten	(fysieke) gezondheidsproblemen (ziekte/handicap)	8	6	6	5	6
	Verslavingsproblemen	0	2	1	1	1
	Psychische problemen	21	16	11	15	14
Subtotaal		29	24	18	21	21
Persoonlijke problemen	Relatie/gezinsproblemen (bijv. scheiding van ouders)	5	7	7	3	5
	Zwangerschap	0	2	4	1	2
	School icm zorg voor kinderen en/of familie was te zwaar	0	2	1	0	1
	In aanraking gekomen met politie/justitie	0	1	1	0	0
Subtotaal		5	12	13	4	8
Arbeidsmarkt	Ik wilde liever gaan werken	3	5	12	8	9
	Ik had een inkomen nodig en ben daarom gaan werken	0	2	5	2	3
Subtotaal		3	7	17	10	12
Anders	Ik ging verhuizen	5	7	1	1	1
	Anders	12	7	4	6	6
	Onbekend	4	11	11	11	11
Subtotaal		21	25	16	18	18
Totaal		100	100	100	100	100

Schoolverlatersinformatiesysteem

Een openbaar toegankelijke bron van data

Algemeen

De subsidiemiddelen beschikbaar gesteld door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het Ministerie van Economische Zaken en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid maken de basisvoorziening mogelijk (dataverzameling, technisch databeheer en algemene methoden- en modellenstudies). De databestanden zijn daarbij vrij toegankelijk en maken daarmee een breed pallet van strategisch onderzoek mogelijk, van proefschriften, wetenschappelijke beleidsrelevante artikelen tot landelijke beleidsrapportages. De jaarlijkse databestanden afkomstig van het SchoolverlatersInformatieSysteem zijn beschikbaar via www.dans.knaw.nl. Via het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt kunnen onderzoekers eveneens kosteloos een Engelstalig trendbestand (metingen 1998 – 2015) opvragen. Voor ondersteuning bij het gebruik van de databestanden zijn de onderzoekers van het ROA bereikbaar via secretary-roa-sbe@maastrichtuniversity.nl

Cijfers afkomstig van het SchoolverlatersInformatieSysteem zijn recent onder andere gebruikt voor:¹

- Studiekeuze 123 website;
- Studie in cijfers;
- Keuzegids MBO, Keuzegids HBO;
- Onderwijs in Cijfers van het Ministerie van OCW
- Onderwijsinspectie: De staat van het onderwijs – onderwijsverslag;
- Onderwijsinspectie: Beginnende leraren kijken terug, deel 1: de pabo
- Onderwijsinspectie: Beginnende leraren kijken terug, deel 2: de Tweedegraads Lerarenopleidingen
- SEO/ECBO/ROA: Klaar voor de groei: Monitor uitrol Associate degree
- MBO raad: Feiten en cijfers;
- ECBO: Het Nederlandse onderwijs geketend: Doorstroom in en tussen vo en mbo;
- ECBO: De kleur van het middelbaar beroepsonderwijs: Een overzichtsstudie naar allochtonen in het mbo;
- Innovatieplatform: Kennis en Innovatie Agenda 2011 – 2020;
- SCP, Jaarrapport Integratie, 2013.

Website Kerncijfers Schoolverlatersonderzoeken:
<https://roastatistics.maastrichtuniversity.nl/SISOnline/Home.aspx>

Op de website Kerncijfers Schoolverlatersonderzoeken (<https://roastatistics.maastrichtuniversity.nl/SISOnline/Home.aspx>) zijn meerjarige landelijke statistieken te vinden over gediplomeerde schoolverlaters van het initiële onderwijs in Nederland. De cijfers zijn gebaseerd op de schoolverlatersonderzoeken van het ROA en hebben betrekking op de gediplomeerden van het avo, vmbo, mbo en het ho. De kerncijfers die gepresenteerd worden geven een inzicht in de gevolgde studie, het vervolgonderwijs en de intrede van de schoolverlaters op de arbeidsmarkt.

De website is te raadplegen vanuit twee invalshoeken: naar onderwijsindeling en naar kernindicator. De invalshoek naar onderwijs laat alle kerncijfers voor een bepaalde onderwijsindeling zien. Hierbij kan gekozen worden voor onderwijsniveau, onderwijssectoren en individuele opleidingen. Daarnaast is er de mogelijkheid om een keuze te maken voor voltijd, deeltijd of duale opleidingsvarianten. De invalshoek naar indicator laat voor alle onderwijsniveaus, -sectoren dan wel opleidingen de informatie over één gekozen indicator zien. Zowel in het menu als in de overzichtstabellen zijn de kernindicatoren naar een vijftal categorieën ingedeeld:

- algemene achtergrondkenmerken;
- gevolgde opleiding;
- oordeel over de gevolgde opleiding;
- kenmerken vervolgonderwijs;
- arbeidsmarktindicatoren en baankenmerken.

De cijfers worden telkens weergegeven voor de laatste vijf meetjaren en worden jaarlijks geupdate rond de tijd dat het landelijk rapport 'Schoolverlaters tussen Onderwijs en Arbeidsmarkt' uitkomt.

De website biedt daarnaast uitgebreide informatie over de methodologische aanpak van het Schoolverlatersinformatiesysteem (SIS) alsmede een verantwoording van de respons.

¹ Voor rapportages van het ROA op basis van cijfers afkomstig van het SchoolverlatersInformatieSysteem, zie www.roa.nl

Colofon

© Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA).
Niets uit deze uitgave mag op enige manier worden verveelvoudigd
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de directeur
van het ROA.

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt

Maastricht University
School of Business and Economics
secretary-roa-sbe@maastrichtuniversity.nl
www.roa.nl

Vormgeving

ROA secretariaat, Maastricht

juli 2016

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
Postbus 616
6200 MD Maastricht
T +31 43 3883647
F +31 43 3884914
secretary-roa-sbe@maastrichtuniversity.nl
www.roa.nl

Maastricht University
School of Business and Economics